

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2025, sp. zn. 30 Cdo 477/2024, ECLI:CZ:NS:2025:30.CDO.477.2024.1

Číslo: 9/2026

Právní věta:

Náhradě ušlého zisku obecně nebrání okolnost, že byl realizován činností souladnou s předpisy soukromého práva, ale bez potřebného veřejnoprávního povolení, pokud poškozený jinak splňoval podmínky nezbytné k získání takového povolení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.03.2025

Spisová značka: 30 Cdo 477/2024

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Odpovědnost státu za škodu [Odpovědnost státu za újmu]

Předpisy: § 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 10. 2023, sp. zn. 14 Co 220/2023, a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se podanou žalobou domáhá po žalované zaplacení částky 525 000 Kč s příslušenstvím představující ušlý zisk ve výši 5 000 Kč za každý den za období od 10. 11. 2016 do 23. 2. 2017 připadající na dobu omezení jeho osobní svobody z důvodu nezákonného trestního stíhání vedeného Okresním soudem v Jeseníku pod sp. zn. 2 T 63/2000. Omezením svobody byla žalobci znemožněna výdělečná činnost, kdy pracoval ve Spojených státech amerických (dále též „USA“) jako řemeslník a dílem jako zaměstnanec.

2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 19. 4. 2023, č. j. 23 C 220/2020-426, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku ve výši 272 062 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně z této částky od 18. 6. 2019 do zaplacení (výrok I), zamítl žalobu na uložení povinnosti žalované zaplatit žalobci částku ve výši 252 938 Kč spolu se

zákonným úrokem z prodlení z této částky od 18. 6. 2019 do zaplacení (výrok II), uložil žalobci povinnost nahradit státu České republiky – Obvodnímu soudu pro Prahu 2 na účet Obvodního soudu pro Prahu 2 náklady ve výši 27 021,50 Kč (výrok III), uložil žalované povinnost nahradit státu České republiky – Obvodnímu soudu pro Prahu 2 na účet Obvodního soudu pro Prahu 2 náklady ve výši 2 034 Kč (výrok IV) a uložil žalobci povinnost nahradit žalované náklady řízení ve výši 3 612 Kč (výrok V).

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I, III až V potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a uložil žalované povinnost zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení 26 282 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

4. Soud prvního stupně vyšel z následujících skutkových zjištění. Dne 2. 5. 2000 Okresní soud v Jeseníku rozhodl rozsudkem č. j. 2 T 63/2000-255, kterým žalobce uznal vinným spácháním trestného činu podvodu dle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „tr. zák.“) a uložil mu nepodmíněný trest odnětí svobody v délce trvání tří let. Rozsudek nabyl právní moci dne 19. 7. 2000. Žalobce byl odsouzen v nepřítomnosti jako uprchlý. Dne 2. 10. 2000 byl na žalobce vydán příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody, který však nebyl realizován. Dne 13. 10. 2008 byl na žalobce vydán mezinárodní zatýkácí rozkaz. Dne 10. 11. 2016 došlo k realizaci mezinárodního zatýkácího rozkazu, žalobce byl zadržen na území USA, umístěn do vazby, kde byl omezen na svobodě až do 23. 2. 2017, přičemž dne 24. 2. 2017 byl předán orgánům České republiky a téhož dne byl dodán do výkonu trestu odnětí svobody. Žalobce následně podal žádost o zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku. Dne 4. 4. 2017 Okresní soud v Jeseníku usnesením č. j. 2 T 63/2000-1092 zrušil rozsudek Okresního soudu v Jeseníku ze dne 2. 5. 2000, č. j. 2 T 63/2000-255. Usnesením z téhož dne, č. j. 2 T 63/2000-1120, byl žalobce vzat do vazby. Usnesením Okresního soudu v Jeseníku ze dne 23. 5. 2017, č. j. 2 T 63/2000-1247, byl žalobce propuštěn z vazby na svobodu. Rozsudkem ze dne 12. 10. 2017, č. j. 2 T 63/2000-1350, byl žalobce uznán vinným spácháním přečinu podvodu dle § 209 odst. 1, odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu 18 měsíců. Žalobce podal proti tomuto rozsudku odvolání. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 19. 6. 2018, č. j. 68 To 403/2017-1391, zrušil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl, že žalobce se zprošťuje obžaloby v plném rozsahu podle § 226 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), dále jen „tr. ř.“. Rozsudek nabyl právní moci dne 19. 6. 2018.

5. Před svým zadržením žalobce nelegálně pobýval v USA, kde žil běžný život. Pracoval od pondělí do pátku od 8:00 hod. do 17:00 hod. Společně s manželkou jezdili na dovolené, vlastnili dům na hypotéku a vozidla, společně cestovali, měli dobrou životní úroveň. Manželka se za žalobce v USA v rámci sponzorství zaručila. Žalobce se snažil svůj pobyt v USA zlegalizovat, odváděl i daně ze svého výdělku. Pracoval jako nezávislý řemeslník a zaměřoval se na rekonstrukce. Společně s manželkou dosahovali zisku 43 245 USD ročně. V daňovém přiznání předloženém žalobcem byly zahrnuty jak příjmy z pravidelné mzdy (30 506 USD), tak čisté příjmy z podnikání (12 739 USD). Daňové přiznání dále uvádělo i náklady 23 522 USD na materiál a zásoby vztahující se k podnikání žalobce. Formulář zaměstnavatele W-2S obsahoval tři řádky s třemi identifikačními čísly zaměstnavatele se mzdami 6 288 USD, 19 097 USD a 5 121 USD, celkem právě částku 30 506 USD. S ohledem na skutečnost, že soud prvního stupně vzal za prokázané, že manželka v žalovaném období (od 10. 11. 2016 do 23. 2. 2017) částečně pracovala, avšak v drtivé míře se na rodinném výdělku podílel žalobce, vyšel z úvahy, že jedna z nižších mezd připadá na manželku žalobce. S ohledem na skutečnost, že obě nižší mzdy (6 288 USD a 5 121 USD) představují zhruba 10 % z celkových příjmů 66 767 USD (43 245 + 23 522), soud dospěl k závěru, že manželka se na rodinném zisku podílela v rozsahu 10 %. To odpovídá dalším provedeným důkazům. Z výpovědi manželky žalobce soud prvního stupně zjistil, že žalobce měl

příjmy zhruba 5 000 USD měsíčně, což odpovídá výpovědi žalobce o příjmech zhruba 1 200 - 1 300 USD týdně. Právě částka 5 000 USD měsíčně pak koresponduje i s daňovým přiznáním žalobce za rok 2015. Při tomto příjmu se jedná o částku 60 000 USD ročně, po odečtu 23 000 USD připadá na zisk částka 37 000 USD. Zdanitelné zisky manželů však byly vyšší (zhruba 43 000 USD), tento rozdíl připadá na mzdu manželky v rozsahu 6 000 USD, což opětovně odpovídá 10 % společného zisku obou manželů. Výše ušlého zisku tak byla určena nejen podle daňových přiznání, ale též svědeckými výpověďmi, potvrzením bývalého zaměstnavatele a účastnickou výpovědí žalobce, o jejichž pravdivosti neměl soud prvního stupně pochyb. Z popisu nákladů (materiál) zahrnutých v daňovém přiznání pak soud prvního stupně považoval za zřejmé, že se nejedná o fiktivní daňové náklady, ale běžné výdaje na dosažení zisku žalobce jako řemeslníka provádějícího rekonstrukce. Oba manželé dosahovali za rok 2015 (za období předcházející omezení svobody žalobce) při počtu 251 pracovních dní průměrného zisku ve výši 172,30 USD za jeden pracovní den, přičemž z tohoto zisku připadalo 90 % této částky na zisky samotného žalobce a 10 % na mzdu jeho manželky. Podle kurzovního lístku ČNB ke dni 10. 11. 2016 činil kurz amerického dolaru k české koruně 24,805 Kč. V roce 2013 byl zdanitelný příjem manželů 15 201 dolarů, v roce 2014 byl zdanitelný příjem manželů 21 418 dolarů. Žalobce předběžně uplatnil své nároky u žalované dne 17. 12. 2018. Žalovaná žalobci na náhradu ušlého zisku zaplatila částku 33 150 Kč odpovídající 170 Kč za 195 dní omezení osobní svobody v období od 10. 11. 2016 do 23. 5. 2017.

6. Takto zjištěný skutkový stav posoudil soud prvního stupně po právní stránce a dospěl k závěru, že v řízení bylo prokázáno, že z důvodu omezení osobní svobody v důsledku nezákonného trestního stíhání byl žalobce zbaven možnosti dosahovat zisku v období od 10. 11. 2016 do 23. 2. 2017, a s ohledem na skutečnost, že žalobce byl nejen zaměstnán v USA, ale též nezávisle podnikal jako řemeslník provádějící rekonstrukce, nelze u něj jako podnikatele určit průměrný výdělek a je zapotřebí určit tzv. výdělek pravděpodobný, přičemž soud vycházel při jeho určení z okolností případu, zejména z daňového přiznání. Při stanovení výše ušlého zisku soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce dosahoval zisku pouze v pracovní dny, nikoli o svátcích, sobotách a nedělích. Žalobce se proto za dny pracovního klidu domáhá úhrady ve výši 5 000 Kč za den nedůvodně. Pokud jde o výpočet částky, která připadá na jeden pracovní den, soud prvního stupně vyšel z daňového přiznání s čistým ziskem obou manželů 43 245 USD ročně za rok 2015, tj. za období předcházející vzniku škody. Ke konkrétní výši ušlého zisku soud prvního stupně dospěl tak, že společné roční zisky v rozsahu 43 245 USD podělil pracovními dny (251) v daném roce s výsledkem 172,30 USD na jeden pracovní den. Tuto částku soud vynásobil počtem pracovních dnů (74) připadající na období od 10. 11. 2016 do 23. 2. 2017, za které má být žalobce odškodněn, a přepočtl ji při kurzu 24,805 Kč za jeden dolar na částku 316 268 Kč. Tuto částku snížil o částečný výdělek manželky odpovídající zhruba 10 % výdělku obou manželů dle daňového přiznání na částku 284 642 Kč. Z této částky za 74 pracovních dní po 170 Kč žalovaná už žalobci škodu nahradila, proto soud odečetl 12 580 Kč na výsledných 272 062 Kč. Soud prvního stupně dále přiznal žalobci kromě jistiny i zákonný úrok z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 18. 6. 2019 do zaplacení, neboť žalovaná se dostala do prodlení po uplynutí 6 měsíců od předběžného uplatnění nároku. O náhradě nákladů řízení soud prvního stupně rozhodl podle poměru úspěchu účastníků.

7. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, neboť tento dle odvolacího soudu zjistil skutkový stav správně a v rozsahu potřebném pro rozhodnutí ve věci, přičemž skutkový stav nedoznal žádných změn ani v odvolacím řízení.

8. Odvolací soud se ztotožnil i s právním posouzením věci soudem prvního stupně a dospěl k názoru, že rozhodnutí soudu prvního stupně je věcně správné, včetně správných akcesorických výroků o nákladech řízení mezi účastníky i nákladech státu. Namítala-li žalovaná ve svém odvolání, že žalobce nejedná poctivě ve smyslu § 6 občanského zákoníku (dále též „o. z.“) a jeho jednání nemůže požívat ochrany podle § 12 o. z., neboť žalobcova činnost v USA byla nelegální, odvolací soud tuto námitku

nepovažoval za opodstatněnou. Žalobce pobýval v USA na základě turistického víza, pobýval zde dlouhodobě, uzavřel zde manželství a dlouhodobě vykonával výdělečnou činnost, z níž odváděl daně, a činil kroky k legalizaci svého pobytu. Dle názoru odvolacího soudu je pak věcí daného státu, zda proti takto vykonávané výdělečné činnosti zasáhne, či nikoli. Žalobce byl poškozen nezákonným trestním stíháním a nebýt nezákonného trestního stíhání, za normálních okolností, při pravidelném běhu věcí by žalobce vykonával onu výdělečnou činnost, z níž by dosáhl zisku. Výdělečnou činnost vykonávanou dlouhodobě v USA (byť tam žalobce pobýval na turistické vízum) nelze dle odvolacího soudu považovat za natolik zneužívající (§ 8 o. z.) či nepoctivé jednání (§ 6 o. z.), že by bylo namístě odepřít žalobci právní ochranu. Odvolací soud neshledal žádný důvod použít v projednávané věci korektiv dobrých mravů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná (dále také jako „dovatelka“) v celém rozsahu včasně podaným dovoláním. Žalovaná ve svém dovolání sice uvedla, že dovoláním napadá rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2020, č. j. 29 Co 102/2020-178, nicméně z kontextu dovolání i citace napadeného rozhodnutí je zjevné, že rozhodnutím, které bylo dovoláním napadeno, dovatelka zamýšlela rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 10. 2023, č. j. 14 Co 220/2023-456.

10. Přípustnost dovolání spočívá dle dovatelky v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu doposud nebyla vyřešena. Tato otázka dle žalované zní, zda ušlý zisk z neoprávněné výdělečné činnosti požívá právní ochrany.

11. Napadený rozsudek dle dovatelky spočívá na nesprávném právním posouzení věci, kterého se měl odvolací soud dopustit tím, že přiznal ušlý zisk z nelegální činnosti. Žalovaná je toho názoru, že žalobcův nárok na náhradu ušlého zisku, resp. výdělku, je nedůvodný. Žalovaná brojila proti důvodnosti nároku již ve svém odvolání v této věci, avšak dle jejího názoru se odvolací soud jejími námitkami prakticky nezabýval. Odvolací soud svým odůvodněním, že žalobce činil kroky k legalizaci svého pobytu a s ním spojené výdělečné činnosti, potvrdil nelegálnost této výdělečné činnosti a důvodnost přiznání náhrady ušlého výdělku opřel o skutečnost, že proti žalobci nebylo v této souvislosti ze strany orgánů USA nikterak zasaženo. S tímto odůvodněním by dle žalované výkladem ad absurdum bylo možné nahrazovat i výdělek z trestné činnosti. Dle názoru žalované není relevantní, zda proti neoprávněné výdělečné činnosti bylo zasaženo ze strany jiného státu, neboť absence tohoto zásahu ji nikterak nelegalizuje. Žalovaná dále poukázala na skutečnost, že v řízení před soudem prvního stupně bylo prokázáno, že žalobce pobýval v USA na základě turistického víza, tzv. B2 vízum. Osobám pobývajícím v USA na základě tohoto víza není dovoleno se účastnit pracovního trhu, uzavírat pracovní poměr nebo vykonávat výdělečnou činnost. Těmto osobám je pouze povoleno zaměstnání hledat a účastnit se pracovních pohovorů. V případě, že o tyto osoby bude na pracovním trhu zájem, ať již formou pracovního poměru nebo samostatné výdělečné činnosti, je nutné podniknout další kroky k legalizaci těchto činností, což se v případě žalobce nestalo. Skutečnost, že žalobce odváděl daně, dle žalované nelegalizuje ani žádným způsobem nevaliduje jeho výdělečnou činnost. Prokazuje pouze to, že veřejnými orgány USA bylo tolerováno odvádění daně. V řízení bylo tedy spolehlivě prokázáno, že žalobcova výdělečná činnost byla nelegální. Žalobce, který vykonával výdělečnou činnost nelegálně a následně se domáhá po státu náhrady ušlého zisku, resp. výdělku, byť v souvislosti s nezákonným rozhodnutím, pak nejedná poctivě ve smyslu § 6 o. z. a takové jednání nemůže požívat ochrany podle § 12 o. z. Žalovaná má za to, že jakékoli plnění by v tomto ohledu bylo v rozporu s dobrými mravy.

12. Žalobce se ve svém vyjádření k dovolání žalované ztotožnil s rozhodnutími soudu prvního stupně

i soudu odvolacího. Uvedl, že obě rozhodnutí jsou věcně správná a zákonná, a že jak rozsudek soudu prvního stupně, tak i rozsudek odvolacího soudu je odůvodněný řádně, vyčerpávajícím způsobem, pregnantně a logicky. Žalobce zdůrazňuje, že v rámci řízení bylo prokázáno, že v důsledku nezákonného zahájení jeho trestního stíhání (když trestní stíhání žalobce neskončilo pravomocným odsouzením, nýbrž pravomocným zproštěním obžaloby) mu byla způsobena škoda ve formě ušlého zisku, a proto žalobci vznikl nárok na její náhradu. Soud prvního stupně přitom důkladně provedeným dokazováním dospěl ke správné částce, kterou žalobci přiznal, a kterou odvolací soud následně potvrdil. Žalobce naopak odmítá základní východisko, ze kterého vychází dovolání žalované, podle kterého se v daném případě má jednat o ušlý zisk z neoprávněné výdělečné činnosti, na což žalovaná navazuje polemikou na téma, zda ušlý zisk z neoprávněné výdělečné činnosti požívá či nepožívá právní ochrany. Žalobce k tomuto nesprávnému východisku žalované uvádí, že v jeho případě se nejednalo o neoprávněnou výdělečnou činnost.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

14. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

15. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

16. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

17. Dovolání je přípustné pro řešení otázky, zda lze žalobci přiznat nárok na náhradu ušlého zisku, který by byl získal ve Spojených státech amerických výkonem pracovní činnosti, pro niž neměl příslušné povolení, neboť taková otázka dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Dovolání je důvodné.

19. Podle § 6 o. z. každý má povinnost jednat v právním styku poctivě (odst. 1). Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu (odst. 2).

20. Žalovaná ve svém dovolání spojuje obě skutkové podstaty uvedené v první větě citovaného § 6 odst. 2 o. z., když tvrdí, že žalobce jednal při obstarávání svého zisku ve Spojených státech amerických nelegálně, tj. protiprávně, a domáhá-li se nyní náhrady ušlého zisku proti žalované, jedná nepoctivě, neboť těží ze svého protiprávního jednání. Jinak řečeno, nepoctivost požadavku žalobce na náhradu ušlého zisku dovozuje žalovaná z protiprávnosti činnosti, kterou měl žalobce chtít zisk

realizovat.

21. Nejvyšší soud se z uvedeného důvodu na prvním místě zabýval otázkou, zda zisk žalobce z jeho pracovního poměru a podnikání byl skutečně ziskem získaným protiprávní činností. Pokud by se totiž jednalo o zisk získaný protiprávní činností, nemohl by se žalobce domáhat jeho náhrady, neboť v souladu s § 6 odst. 2 o. z. nikdo nesmí těžit ze svého protiprávního činu.

22. Možnost náhrady ušlého zisku získaného činností, která není v souladu s právem, lze rozdělit do dvou kategorií.

23. V první kategorii se bude nacházet zisk získaný činností, která je za všech okolností (podle práva soukromého i veřejného) protiprávní a jejíž protiprávnost nelze konvalidovat (dodatečně zhojit). O takovou situaci půjde například tehdy, bude-li činnost spočívat v páčání trestné činnosti. Pokud by žalobce realizoval svůj zisk například loupežemi, nebo obchodováním s *rebus extra commercii* (tj. věcmi z obchodu vyloučenými), například drogami, šlo by o zisk protiprávní, jehož protiprávnost nelze konvalidovat. Z toho důvodu by se nemohl ani domáhat náhrady takového ušlého zisku (§ 6 odst. 2 o. z.).

24. Ve druhé kategorii se bude nacházet zisk získaný činností, která je z určitého důvodu právně nesouladná, ale tuto protiprávnost lze dodatečně zhojit, případně tato protiprávnost nemá vliv na soukromoprávní nárok na realizaci zisku, typicky v případě, kdy spočívá v rozporu výkonu činnosti vedoucí k dosažení zisku s veřejným právem.

25. Problematika náhrady ušlého zisku z činnosti, která je v určitém aspektu protiprávní (zmíněná druhá kategorie), je v zahraničních právních úpravách řešena různě.

26. Rakouská právní věda zastává názor, že obecně škůdce není povinen k náhradě nelegálních příjmů, neboť cílem deliktního práva není poskytovat ochranu výhodám, které právní řád zakazuje [Magnus, U. (ed.) *Unification of Tort Law: Damages*, 1. vydání, Kluwer Law International, 2001, s. 17]. Rakouský Nejvyšší soud nicméně zastává názor, že poškozený může nárokovat ušlý zisk získaný právně nesouladným způsobem, pokud by pro tuto svou činnost mohl získat povolení ([1990] SZ 63/106).

27. V Belgii bylo soudy rozhodnuto, že osoba, která je oficiálně zaměstnána na poloviční pracovní úvazek a druhou polovinu pracovní doby pracuje načerno, by v případě, že se kvůli třetí osobě stane dočasně pracovní neschopnou, mohla požadovat náhradu újmy na zdraví a náhradu ušlého zisku za dobu řádného zaměstnání – tedy polovinu pracovní doby. Tato osoba by nemohla požadovat náhradu za ušlý zisk za práci, kterou provádí načerno, protože by tím požadovala náhradu za ztrátu neoprávněné výhody (dostupné z: juportal.be/content/ECLI:BE:CASS:2003:ARR.20030514.33).

28. Na Novém Zélandu nebyla na překážku náhradě ušlého zisku okolnost, že žalobce při jeho realizaci pravidelně porušoval pravidla týkající se časových limitů práce řidičů (Bagge proti Buses [1958] NZLP 374).

29. V Austrálii nebyla pro soud podstatnou v případě náhrady ušlého zisku okolnost, že žalobce provozoval opravnu vozidel v prostorách bez kolaudačního rozhodnutí (Mills proti Baitis [1968] VR 583). Oproti tomu v roce 2008 Nejvyšší soud státu Victorie nepřiznal právo na náhradu ušlého zisku manželům provozujícím podnik zaměřený na repasování motocyklů a jejich přepradu. Tuto činnost totiž prováděli bez potřebné licence a ani si neplánovali licenci obstarat. Soud v rozsudku mimo jiné obecně konstatoval, že „náhradu újmy nelze vymáhat za okolností, kdy se požadovaná náhrada újmy týká zisku, který žalobce získal provozováním podniku v rozporu se zákonem, nebo se týká budoucího zisku, který by byl získán provozováním podniku v rozporu se zákonem“ (dostupné z:

30. Ve Francii Commission nationale de réparation des détentions (Národní komise pro náhradu za detenci – překlad Nejvyššího soudu) dovodila, že nelegální aktivita nemůže sloužit jako podklad pro kompenzaci. Ve svém rozhodnutí ze dne 12. 9. 2011 tento princip potvrdila, kdy v případě žalobce, který se ve Francii zdržoval a pracoval nelegálně, rozhodla, že nemá nárok na náhradu ušlého zisku, protože vzhledem k jeho situaci mohl vykonávat pouze skrytou práci, což je nelegální činnost na základě které nelze vznášet nárok na kompenzaci (dostupné z: www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000024972760).

31. V Německu v případě zisku, který mohl být dosažen pouze porušením zákonného zákazu, je třeba rozlišovat, zda se zákonný zákaz týká pouze druhu transakce, nebo také jejího občanskoprávního účinku. V případě, kdy nájemní prostory porušovaly stavební předpisy o minimální výšce obytných prostor, byla nájemní smlouva podle občanského práva posouzena jako platná, a ušlý příjem z pronájmu tak byl způsobilý k náhradě (Spolkový soudní dvůr, rozhodnutí ze dne 30. 11. 1979, č. V ZR 214/7). Pokud navíc přípustnost činnosti závisí na udělení úředního povolení, musí být ušlý zisk nahrazen, jestliže by povolení bylo uděleno v případě, že by o něj bylo požádáno. Není přitom rozhodné, zda by poškozený žádost skutečně podal, ledaže by povolení úmyslně nezískal. Uvedené plyne například z rozsudku Spolkového soudního dvora ze dne 16. 6. 1955, č. II ZR 133/54 („Poškozený má nárok na náhradu ztraceného zisku, i když k dosažení zisku potřeboval úřední povolení, o které v době vzniku újmy nepožádal, ale mohl ho získat.“), rozsudku Spolkového soudního dvora ze dne 7. 5. 1974, č. VI ZR 7/73 („Ušlý zisk není vyloučen z kompenzace pouze proto, že poškozený potřeboval k dosažení zisku úřední povolení, o které dosud nepožádal. Nezáleží ani na tom, zda měl poškozený úmysl povolení získat. Nárok na kompenzaci by však neměl, pokud by o povolení úmyslně nepožádal a vědomě tak porušoval právní předpisy.“) nebo rozsudku Vrchního zemského soudu ve Stuttgartu ze dne 20. 12. 1977, č. 11 U 91/74, VersR 1979, 143 („Poškozený má nárok na náhradu ušlého zisku, i když k dosažení zisku potřeboval úřední povolení, o které v době vzniku újmy nepožádal, ale mohl ho získat.“).

32. Slovinské soudy při přiznávání náhrady za ušlý zisk berou v potaz i zisk plynoucí z nelegální práce. Toto potvrzuje například rozhodnutí Vyššího soudu v Koperu, ve kterém soud připomenul právní názor slovinského Nejvyššího soudu: „Ušlý zisk (výdělek) z nelegální práce ... je podle zásadního právního názoru Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 1989 považován za právem uznanou újmu.“¹

33. Z uvedeného přehledu lze dovodit, že náhrada ušlého zisku dosaženého činností, pro kterou nemá poškozený nezbytné veřejnoprávní povolení, je buď zcela vyloučena (Belgie, Francie), nebo je možná tam, kde je činnost protiprávní nikoli z hlediska soukromého práva, ale toliko pro rozpor s právem veřejným. Daný rozpor lze pro poměry náhrady ušlého zisku přitom zcela pominout, pokud nemá vliv na existenci nároku dle soukromého práva, zejména jde-li o rozpor, který mohl být konvalidován, například zajištěním dodatečného povolení pro provozování předmětné činnosti (Německo, Rakousko, Slovinsko, Nový Zéland, částečně Austrálie).

34. V poměrech České republiky je Nejvyšší soud toho názoru, že by se prosadilo řešení zastávané ve druhé skupině států.

35. Vychází přitom z toho, že podle § 1 odst. 1, věta druhá, o. z. je uplatňování soukromého práva nezávislé na uplatňování práva veřejného, předpoklady aplikace soukromého práva tak mají být hledány primárně v právu soukromém. Český občanský zákoník výslovně požaduje, aby působení veřejného práva na soukromoprávní poměry bylo závislé na tom, že je veřejnoprávní norma dle svého smyslu a účelu skutečně vyžaduje (viz § 5 odst. 2 o. z.), neuplatní se tedy automatické působení veřejnoprávních norem do soukromoprávní regulace, ale vždy je třeba vážit, zda příslušná

veřejnoprávní regulace dopadá i na soukromoprávní poměry. Vliv porušení veřejnoprávních norem na platnost právního jednání tak závisí na smyslu a účelu veřejnoprávní normy. Stejně platí, že porušení veřejného práva nevyvolává bez dalšího soukromoprávní sankce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2024, sp. zn. [25 Cdo 1241/2024](#), a ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. [22 Cdo 586/2017](#), nebo odbornou literaturu Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 43 a násl.).

36. V této souvislosti lze navíc poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2001, sp. zn. [21 Cdo 2014/2000](#), který se zabýval otázkou náhrady mzdy v situaci, kdy žalobce neměl platně uzavřenou pracovní smlouvu, a přesto pro žalovaného a s jeho vědomím práci konal. Nejvyšší soud dovodil, že tehdy vzniká žalobci tzv. faktický pracovní poměr a s ním i nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši odpovídající mzdě, kterou by žalobce byl dostával v případě, kdy by pracovní smlouva byla uzavřena. Není důvod nepostupovat stejně, pokud by pracovní smlouva byla uzavřena v rozporu s veřejným právem, například s cizincem bez pracovního povolení.

37. Ostatně v nedávném rozsudku ze dne 4. 3. 2025, sp. zn. [25 Cdo 1618/2024](#), Nejvyšší soud dovodil ve sporu o náhradu nemajetkové újmy způsobené poškozením zdraví při práci osobě, která v České republice pobývala bez povolení k pobytu a pracovala bez pracovního povolení, že ani takovým osobám nelze upírat právo na náhradu nemajetkové újmy na zdraví, byla-li jim způsobena protizákonným jednáním jiné osoby.

38. S ohledem na námitku žalované, že zisk žalobce v rámci pracovního poměru a podnikání ve Spojených státech amerických byl ziskem protiprávním, se tak měl odvolací soud na prvním místě zabývat otázkou, zda z hlediska rozhodného práva, kterým se řídily poměry žalobce při realizaci zisku, šlo o zisk právně souladný, tj. soudně vymahatelný. Pokud by totiž bylo zjištěno, že zisk žalobce z pracovního poměru a podnikání byl z pohledu rozhodného soukromého práva protiprávní, tj. právně nevymahatelný, bylo by zřejmé, že by na jeho náhradu žalobce nárok neměl.

39. Jestliže by odvolací soud zjistil, že z pohledu rozhodného soukromého práva žalobcův nárok soudně vymahatelný byl, je třeba hledat odpověď na otázku, zda případný rozpor s veřejným právem byl takového rázu, aby znemožnil žalobci vymožení jeho nároku na zisk soudní cestou. Pokud by daný rozpor k takovému výsledku nevedl a byl by jen východiskem pro uložení veřejnoprávní sankce, nelze dovodit, že by žalobce nárok na náhradu ušlého zisku neměl.

40. Odvolací soud nárok žalobce na náhradu ušlého zisku uvedeným způsobem neposoudil, což činí jeho právní posouzení neúplným a tudíž nesprávným.

41. V situaci, kdy žalovaná tvrdila překážku žalobce v realizaci jeho zisku, přičemž existence těchto okolností je mezi stranami nesporná, bude na žalobci, aby vymahatelnost svého nároku podle rozhodného práva prokázal, neboť jeho tíží procesní břemena stran tvrzení rozhodných okolností a prokázání existence ušlého zisku. Jinak řečeno, je na žalobci, aby tvrdil a prokázal, že absence veřejnoprávního povolení k realizaci zisku podle rozhodného práva mu nebránila v tom, aby své nároky vůči smluvním partnerům a zaměstnavateli vymohl soudní cestou před příslušným soudem.

42. Teprve ve chvíli, kdy odvolací soud shledá, že nárok žalobce na zisk, který realizoval v rámci své pracovní činnosti a podnikání, byl vymahatelný před příslušnými soudy z hlediska soukromého i veřejného práva, je třeba se zabývat otázkou, zda přiznání nároku žalobci brání nepoctivost jeho jednání jako druhá skutková podstata § 6 odst. 2 věty první o. z.

43. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. [26 Cdo 1984/2018](#), k principu poctivosti ve smyslu § 6 odst. 1 o. z. uvedl, že dané ustanovení představuje generální klauzuli, která obsahuje princip poctivosti coby stěžejní princip soukromého práva. Platí, že se jej lze dovolat vždy, i když jej

konkrétní ustanovení neobsahuje, to znamená i mimo případy výslovně stanovené zákonem. Nejvyšší soud již v minulosti uvedl (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4476/2016](#)), že obecná právní zásada *nemo turpitudinem suam allegare potest* (tj. nikdo nemůže mít prospěch z vlastní nepoctivosti – srov. § 6 odst. 2 o. z.) byla součástí právního řádu již před účinností současného občanského zákoníku (tj. před 1. 1. 2014), a to nikoli jen jako „podpůrné“, nýbrž jako přímo aplikovatelné pravidlo pro rozhodování soudů (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 2. 1995, sp. zn. [II. ÚS 42/94](#), a ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. [I. ÚS 2849/07](#), či z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu např. usnesení ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. [22 Cdo 5170/2007](#), rozsudek ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. [28 Cdo 4008/2010](#), rozsudek ze dne 17. 7. 2012, sp. zn. [28 Cdo 360/2012](#), rozsudek ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. [28 Cdo 2287/2011](#), anebo usnesení ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. [29 Cdo 2261/2015](#)).

44. Komentářová literatura uvádí, že poctivost představuje standard jednání v právním styku, spočívající zejména v povinnosti zohlednit oprávněné zájmy ostatních zúčastněných osob s tím, že čestné jednání předpokládá zachovávání povinností, jejich porušování či zanedbávání je naopak nečestné. Odchýlení se od příkazu „jednat v právním styku poctivě“ by představovalo rozpor se zákonem, který může v některých případech představovat současně i rozpor s dobrými mravy. Ve vztahu k dobrým mravům lze poctivost chápat jako výjimečné pravidlo, které se aplikuje nad jejich rámec s tím, že jde o přísnější požadavek. Poctivost však není kritériem platnosti právního jednání (oproti dobrým mravům – srov. § 580 odst. 1 a § 588 o. z.) a z toho důvodu nezpůsobuje neplatnost právního jednání (v právní teorii srov. např. Lavický, P. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník: komentář. I, Obecná část (§ 1-654). Praha: C. H. Beck, 2014, s. 72-81, anebo Melzer, F., Tégl, P. K § 6. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 102-120, a literaturu tam citovanou).

45. Z uvedeného je zřejmé, že nepoctivost případného jednání žalobce je třeba zkoumat nikoli ve vztahu k jeho zaměstnavatelům a obchodním partnerům ve Spojených státech amerických, neboť vůči nim žalobce nárok na náhradu ušlého zisku neuplatňuje, ale ve vztahu k žalované. Odvolací soud se však danou otázkou, tj. zda se žalobce chová nepoctivě, pokud proti žalované uplatňuje nárok na náhradu ušlého zisku, z tohoto pohledu nezabýval.

46. Otázka rozporu nároku žalobce s dobrými mravy či veřejným pořádkem, jejíž posouzení by rovněž připadalo do úvahy, již přesahuje rámec dovolacího přezkumu, jak byl žalovanou vymezen, a proto se jí Nejvyšší soud nemohl zabývat.

47. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

48. Odvolací soud je nyní ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázán právním názorem dovolacího soudu, jenž byl v tomto rozsudku vysloven. Bude nyní na odvolacím soudu, aby za použití poučení o procesních břemenech podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. vedl žalobce k doplnění skutkových tvrzení ohledně toho, že je jeho nárok na náhradu ušlého zisku podle rozhodného práva soukromého i veřejného nárokem soudně vymahatelným. V případě prokázání takto doplněných tvrzení soud nárok žalobce opětovně posoudí a rozhodne o něm.

¹ dostupné z:

www.sodnapraksa.si/?q=Cpg%20180/2009&database%5bSOVS%5d=SOVS&database%5bIESP%5d=IESP&_submit=išči&rowsPerPage=20&page=0&id=2012032113064330